

WILHELM STENHAMMAR

1871–1927, tonsättare

Redan som åttaåring komponerade han ett par visor som prinsessan Eugénie utgav i en samling för skolbruk. Han hade ärvt sin begåvning av fadern, som var arkitekt i Stockholm och själv komponerade kyrkliga vokala verk.

Wilhelm Stenhammar lämnade i sjuttonårsåldern gymnasiet och ägnade sig helt åt att studera piano, komposition, kontrapunkt och orgel. Han komponerade körvisor och ballader till Viktor Rydbergs Snöfrid, Oscar Levertins Florez och Blanzeflor, dikter av J. P. Jacobsen, Heinrich Heine och framför allt Bo Bergman, med vars stämningslyrik han kände sig särskilt beflydd.

I Tor Aulins stråkkvartett var han i flera år den ständige pianisten. Sitt genombrott som kompositör fick han med sin högt beundrade första piano-konsert i b-moll (1894). Samtidigt skrev han sin första stråkkvartett. Det kom att bli inalles sex i denna form av kammarmusik, som han odlade med särskilt stor framgång.

Stenhammar fick skriva kantaten vid Stockholmsutställningen 1897. Nordisk romantik och ett ganska starkt beroende av Wagner och Brahms kännetecknar den första perioden av hans verksamhet. Under andra perioden 1900–09 var han mest produktiv och framgångsrik. Med våldsam entusiasm hälsades Heidenstams Ett folk i Stenhammars tonsättning och under hans ledning vid det första framförandet på Operan i den nationa-

listiska yran unionskrisåret 1905. Den där förekommande hymnen Sverige blev dock aldrig som man trodde någon nationalsång.

Då Konsertföreningen i Stockholm 1907 lades ner, flyttade Stenhammar till Göteborg och ledde Göteborgs orkesterförening, som trots att han inte var någon perfekt dirigent blev en av Nordens förnämsta orkestrar. Som meddirigenter anlitade han Tor Aulin, Ture Rangström och Hugo Alfvén. Ett anbud att bli director musices i Uppsala 1909 avböjde han. Han tog på repertoaren upp dittills inte framförda verk av Mahler, Bruckner, Sibelius, Carl Nielsen och svenska verk av Josef Jonsson och Hilding Rosenberg.

Under denna tid komponerade han sitt kanske mest helgjutna orkesterverk, den andra symfonin i g-moll (1915) och femte stråkkvartetten i C-dur.

När Lorensbergsteatern inledde sin i svenskt teaterliv nyskapande verksamhet, skrev Stenhammar scenmusiken till Strindbergs Ett drömspel och till flera andra pjäser, som iscensattes av teaterchefen Per Lindberg.

På nyåret 1924 tillträdde Stenhammar på John Forsells kallelse befattningen som kapellmästare vid Kungliga teatern men drabbades redan året därpå av sjukdom. I sin minnesruna över den framstående tonsättaren skrev Torsten Fogelqvist: "Det susar svenska löv och spelar svenska källor i Stenhammars musik."

Oljemålningen av kompositören Wilhelm Stenhammar vid flygeln har utförts av Robert Thegerström 1900. – Notutdraget visar de sju första takterna av hymnen Sverige i en sättning för fyrd stämmor.

